

ליקוטים נפלאים פרשת ראה

הבקיאים, וענה לו משה רבינו, הכל אמת, כי כאשר נולד היה בו כל המדות הרעות, אלא שעבד על עצמו לשפר את כל הליכותיו, ולפי זה מובן מה שאמר משה כאן לכלל ישראל, שאל יאמר אדם שחסרונותיו באים לו מצד שנולד בטבעו הרע, אלא יתגבר ויעבוד על עצמו לשפר מדותיו, וע"ז אמר 'ממני יראו וכן יעשו'. (הגיון לבי)

"את הברכה אשר תשמעו אל מצוות ה' אלקיכם" (יא, כז)

הרה"ק מצאנו זצ"ל ראה פעם איך אחד אמר ברכות השחר בלחש, ואף אחד לא שמעו. הזכיר לו מה שכתוב בתורה. "את הברכה" - את הברכות שאנחנו אומרים בכל יום, "אשר תשמעו" - שישמעו ושיכולים לענות אמון, "אל מצוות ה' אלקיכם" חלק זה שייך גם לקיום המצוות.

"בנים אתם לה' אלקיכם" (יד, א)

פסוק זה כטללי נוחם הוא לבני ישראל, כי הזוכר תמיד שהוא 'בן' לאביו שבשמים - הזן ומפרנס לכל, וממלא כל מחסורו - לא ידאג על עתידו, גם יקבל באהבה ושמחה את כל הקורות אותו. ולא יעמיד עצמו לומר אוי לי שכך עלה בגורלי... שהרי יודע הוא ומאמין באמונה שלמה שהכל בחשבון משמים ממעל לטוב לו כל הימים, וכמו שאמרו (ירושלמי הוריות ג ד) לטובתי נשברה רגל פרתי באופן כזה ישמח ויעוז במתת גורלו, וממילא תרום ותגביה קרנו, יומתקו כל הדינים והכל יתהפך לטובה וברכה ב'נגלה' ממש. (באר הפרשה)

"כי יהיה בך אביון מאחד אחיך באחד שעריך בארצך" (טז, ז)

הקדוש ברוך הוא נותן לחם לכל בשר, ומשפיע לכל אחד כדי פרנסתו, אולם אם האדם חטא, הקדוש ברוך הוא נוטל ממנו את ממונו המגיע לו, ומפקידו אצל אחרים. והוא צריך להתבזות ולנדוד ממקום למקום, כדי לבקש מעשירים את הכסף שזה בעצם שלו.

המרחקים שצריכים העניים לנדוד עבור איסוף מעותיהם, תלוי ברמת החטאים שלהם, יש כאלה שמספיק להם לנדוד רק בערים. אחרים צריכים לנדוד מעיר לעיר בארצם. ויש גם כאלה שצריכים לנדוד גם מחוץ לארצם.

כמו כן, לפעמים מספיק שיתבזה מעט והוא מבקש אצל עשיר שהוא קרוב משפחה שלו, ולפעמים הוא צריך לבקש מאדם זר, וגם סוגי העשירים חלקם רכים וחלקם קשים. הכל נקבע לפי רמת החטאים שלהם, וכמה שהאדם חטא

"ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה" (יא, כו)

רבינו האור החיים הקדוש מבאר, שבדרך כלל כדי שהמנהיג יוכל להוכיח את העם שיבחרו בדרך המנחילה חיי עולם הבא, וימאסו בתאוות של העולם הזה, יש צורך שהמנהיג יכיר וידע ויטעם את העולם הזה, כי אם איננו מכיר את העולם, יגידו האנשים, אם היה טועם טעם הנאות של העולם הזה לא היה מואס בתענוגיו. ובמקביל, יש גם צורך שיכיר גם את חיי עולם הבא, כי טבע האנשים להאמין יותר לאדם שהיה במקום מסוים, ומספר מה שראו עיניו, ולא כשמספר מתוך אמונה.

ומשה רבינו הוא הדוגמא הקלאסית לכך, שהוא עלה לשמים, וגם היו לו גם תענוגי עולם הזה - שהרי היה 'מלך גדול ועשיר גדול וגיבור גדול', ולכן כשמה רבינו אומר לבחורו בטוב, יאמינו לו בני ישראל ויקבלו את דבריו.

ובזה מפרש האור החיים את המילים 'ראה אנכי', שלפי פשוטו של מקרא, תיבת 'ראה' מוסבת על הברכה והקללה שנותן לפניכם.

אולם האור החיים מוסיף לפרש שתיבת 'ראה' נסמכת לתיבת 'אנכי', כדי להורות לעם ישראל, שיביטו ויתבוננו כי משה רבינו הוא זה שנותן לפניכם את הבחירה בין הברכה והקללה, כי משה רבינו אומר להם ראיתי גם את חיי העולם הזה, וגם את חיי העולם הבא, ועל ידי זה יטו את אזנם לתוכחתו ויסיכמו לבחור בצד הברכה והטוב, וכמו שמה רבינו הכיר את שני העולמות, והעדיף לבחור בחיים העליונים.

"ראה אנכי" (יא, כו)

איתא בבעל הטורים כאן: "דבר אחר, 'ראה אנכי', פירוש: ממני תראו וכן תעשו".

וצריך להבין דבריו אלו מה יראו ומה יעשו, ואין זה הדרך של העניו מכל האדם לומר דברים סתומים אלו לכלל ישראל, ויש להבין עפ"י העובדא המובאת ב'תפארת ישראל' סוף משניות קידושין ובעוד מקומות, שבזמן שהיו ישראל במדבר היה מלך אחד ששמע על משה רבינו, איזה איש נפלא הוא, מלא במעלות טובות וחמודות, ושלח צייר אחד שילך לצייר את פני משה רבינו, וכאשר חזר הצייר עם התמונה, קרא המלך את אנשיו הבקיאים בחכמת הפרצוף, שיאמרו לו עפ"י הציור מה הם רואים על פניו, וענו לו שהוא אדם מושחת מאוד ואין בו שום דבר טוב, והמלך בשמעו זאת נתרגז מאוד ואמר, או שהחכמים אינם יודעים, או שהצייר לא עשה מלאכתו נאמנה, והחליט לשלוח צייר אחר, וחזר השני לאחר זמן עם אותו ציור ממש, ולא נרגע המלך עד

שנסע בעצמו דרך ארוכה להגיע למשה רבינו ולראות מקרוב מה האמת, וכאשר הגיע ראה שבאמת הציירים נכונים, ושאל את משה רבינו בעצמו על אודות מה שאמרו

לעיי"נ

הרה"צ פנחס בן ר' בנימין בינוש
רוזנבוים זצוק"ל - כ"ו בניסן

ליקוטים נפלאים פרשת ראה

אך אם תתן בלי לבדוק במעשיו, גם בשמים לא יבדקו אחריו.
(הרבי רבי שמעלקא מניקלשבורג)

"איש כמתנת ידו כברכת ה' אלוקיך אשר נתן לך" (טז, יז)

ביאור נחמד מצינו (הרה"ק מוהרי"א כהנא הי"ד), על דרך משל לראובן שקיבל מידי של שמעון סכום אדיר של מעות, הרי פשיטא שלא יודה ראובן 'לידו' של שמעון, אלא לשמעון עצמו - בידעו כי לא היד נתנה לו את הסכום הגדול, אלא 'בעל היד' - חברו שמעון, הוא ה'נותן', על כן יודה לו ראובן ויהלל למי שהעניק לו מתת ידו ברוחב לבו... כיוצא בזה, יש לנו לזכור בכל עת, שלא ניחל ונקווה למתן שכרו של ה'בוס' או מאידך - למתת ידו של ה'נותן' צדקה, כי הללו אינם אלא כ'ידו' של הנותן זה הקב"ה בכבודו ובעצמו הזן ומפרנס לכל, ולא הם ה'נותנים' (אף שבוודאי נצטוונו ב'הכרת הטוב', מ"מ היטב יש לנו לדעת מיהו ה'נותן')... הדברים אמורים בין לטוב בין למוטב, וכגון, כשחברו מזיקו ח"ו, אך לטיפש ייחשב הניזוק אם יקום בחברו להשיב לו כגמולו, או עכ"פ אם יהיה נוטר לו טינה בלבו, מתוך מחשבה שרעהו הוא אשר הביא עליו את הרעה הגדולה הזאת. אין לו אלא להבין ולהשכיל שרעהו אינו כי אם 'יד' המכה, שנשלחה אליו ממרום...

כבר אמרו להמשיל לכלב אשר בעליו מכהו במטה, והכלב קם בחמתו ונושך את המטה, והנה, לא די שאינו נוקם ומעניש בזה את בעליו אשר הכהו - אלא אף פוצע הוא את פיו בעקירת שיניו עד זוב דם, וזאת מפני שאין לו דעת להבין שה'מכה' אותו הוא האדם המחזיק במטה, ולא המטה שאינו אלא 'אמצעי' לבעליו להכות על ידו. ולכן אמרו חז"ל (סוטה מט:): שבעקבתא דמשיחא 'פני הדור כפני הכלב', כי כן הוא 'פני הדור' אשר כל אחד חושב ומדמה בנפשו שחברו עשה לו עוול ע"כ משיב לו כגמולו בראשו. ומדוע לא ישים אל לבו שחברו אשר עולל לו כך וכך אינו כי אם 'מקל' בעלמא אשר הקב"ה הכהו במקל זה - בכדי לעוררו ולקרב את לבו אליו, והוא ב'חכמתו' במקום אשר יבוא להתעורר ולשמוע את דבר ה' אליו הריהו מגלגל 'מחלוקת' בעולם...

וזה דבר הכתוב איש כמתנת ידו כשם שמתנת ידו של האדם אינה מתנת היד' אלא של האדם ה'נותן'. כן הוא בברכת ה' אלוקיך כאשר האדם מקבל 'בין שמאת ה' הייתה זאת, והוא יתברך שמו אשר נתן לך.

כן נאמר לגבי פרנסתו של אדם - לא מעשי ידיו מביאים לו הפרנסה, כי אף מעשי 'ידיו' בידי שמים הם... וכעין שכתב ה'ארחות צדיקים' (שער השמחה) 'וצריך שיבטח בהשם יתברך שיצליחוהו כמלאכתו וכעסקיו, ולא יבטח בהם, אלא יחשוב אשר מלאכתו ועסקיו הם 'דרך' לפרנסתו מאת ה' יתברך, כמו אדם הבוקע עצים בגרזן, אע"פ שהגרזן חותך העץ, אין הכח בא מן הברזל, אלא מן האיש הבוקע עם הברזל לחתוך בו העץ.
(באר הפרשה)

יותר, הוא נופל עם "בנק" קשה יותר.

ובזה מפרש רבינו האור החיים הק' בדרך רמז את כל הפירוט בפסוק 'מאחד אחיך, באחד שעריך, בארצך', שהפסוק מתכוון לרמז על דרגות הביזיונות שהאדם צריך לעבור כדי לבקש כסף, מן הקל אל הכבד. 'מאחד אחיך' - עשיר שהוא קרוב משפחה שלו. 'באחד שעריך' - עשיר שהוא זר בשבילו, אבל לפחות נמצא בעיר שלו. 'בארצך' - עשיר שלא נמצא בעירו, אלא באותה ארץ. וכן על זה הדרך, המרחק נקבע לפי החטאים.

"כי יהיה בך אביון מאחד אחיך" (טז, ז)

העניים הם המיוחדים בעם ישראל, ולא יזולזל בהם מחמת עניותם. ואדרבה, ה' יתברך עשה את העני, עני, כדי לזכות אחרים במצות צדקה ולהציל את הנותנים מדינה של גיהנום. ומרמזת התורה 'כי יהיה בך אביון' עליך לדעת כי הוא 'מאחד אחיך' מהמיוחדים שבאחיך, מחשובי כלל ישראל, שהקדוש ברוך הוא ייעד אותם לסבול, בשביל לכפר על עוונות ישראל, ולכן אין לך לזלזל בהם חס ושלום, אלא אדרבה לרוממם ולנשאים בכל האפשר.
(אור החיים)

"לא תאמץ את לבבך" (טז, ז)

יש לפעמים אדם הרואה את חברו וידידו במצוקה כספית, ולבו נכמר עליו מתוך רחמים. ועלול להיות מצב שאינו יכול לשאת בלבו הרגשה כבדה זו, ומתוך רצון להפסיק את המועקה אשר בלבו מחמת מצבו הקשה של חברו, הרי הוא מגיש לו סיוע. יתירה מזו, ישנם אנשים שמתאכזרים על זולתם, ובראותם את מצוקתם, מתעוררים בהם רחמים, ואחרי הסיוע שמגישים לנצרך, יכולים ועלולים הם שוב להתאכזר עליו. על זה ועל זה מזהירה התורה: "לא תאמץ את לבבך", מלשון לא תתן ללבך חוזק ואומץ, שהמטרה בנתינת הצדקה לא תהיה אך כדי להסיר את המועקה שבלבך, ובוודאי לא בשביל להתאכזר עליו.
(עפ"י שפתי כהן על התורה)

"ולא תקפוץ את ירך מאחריך האביון" (טז, ז)

ראשי תיבות של "ל"א ת'קפוץ ירך מ'אחריך ה'אביון" - היה אומר הרה"ק מהר"י מרוז'ין זצ"ל - הן אותיות "תהלים". ללמדנו שבאמירת תהלים בלבד, אין אדם יוצא ידי חובתו, אלא צריכים להיות אומר ועושה לקיים "פתוח תפתח את ירך לו" בפועל.
(על התורה)

"ורעה עינך באחריך האביון" (טז, ט)

אם תלך בדרך זו ותבדוק כל עני בשבע בדיקות, "ולא תתן לו", אזי דע לך "וקרא עליך אל ה'", יבדקו גם אותך בשמים ויפשפשו במעשיך, ואז "והיה בך חטא", ימצאו גם אצלך חטאים ותיענש,